

STRATEGIJA BORBE PROTIV
SIROMAŠTVA I SOCIJALNE
ISKLJUČENOSTI STARIJIH OSOBA U
REPUBLICI HRVATSKOJ
- prijedlozi zakona 2019./2020.

1. UVOD – godina borbe protiv siromaštva

2. OCJENA STANJA

- 2.1. Siromaštvo u Republici Hrvatskoj**
- 2.2. Demografska slika Hrvatske**
- 2.3. Hrvatski umirovljenik**
- 2.4. Starije osobe u sustavu socijalne skrbi**

3. PRIJEDLOZI IZMJENA I DOPUNA ZAKONA

- 3.1. OBITELJSKE MIROVINE – prijedlog zakona**
- 3.2. POVEĆANJE CENZUSA ZA DOPUNSKO OSIGURANJE – prijedlog zakona br. 643 i peticija**
- 3.3. RAD UZ MIROVINU – prijedlog zakona br. 816**
- 3.4. SMANJIVANJE I UKIDANJE HRT-ove PRISTOJBE – prijedlog zakona br. 837**
- 3.5. MAJČINSKI DODATAK – prijedlog zakona u izradi**
- 3.6. UKIDANJE UGOVORA O DOSMRTNOM UZDRŽAVANJU – prijedlog zakona u izradi**

4. DOSTUPNOST - LIFTOVI

5. PROCJENA UČINKA

1. UVOD – godina borbe protiv siromaštva

Siromaštvo se definira kao stanje u kojem čovjek nema dovoljno materijalnih sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba i za sudjelovanje u životu zajednice.

Za utvrđivanje broja siromašnih u nekom društvu koristi se granica siromaštva – razina dohotka ispod koje pojedinca ili kućanstva smatramo siromašnima. Metode kojima se određuje ta granica važne su jer određuju planove i pokušaje politike pomoći i sprječavanja. Hrvatska je svoja istraživanja uskladila s Eurostatovom metodologijom kao i ostale članice Europske unije. Po posljednjem izvješću u Republici Hrvatskoj granica siromaštva za pojedinca je 2485 kuna, za četveročlanu obitelj 5218 kuna dok je stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti 19,3 %.

Definicije, brojke i postotci korisni su za detektiranje i opisivanje problema, objektivni su i precizni, ali to je samo djelić ukupne slike stanja jer se siromaštvo odnosi na ljude, a kada govorimo o ljudima moramo govoriti i o osjećajima i zdravlju. Siromašan pojedinac u potpunosti je ili djelomično isključen iz svoje zajednice, nesretan, depresivan, bezvoljan, bolestan, gladan, nemoćan i onemogućen. Ti ljudi ne žive nego preživljavaju, a razlika u značenju tih riječi ključna je ne samo za njih nego i zajednicu čiji su neizostavan dio. Zajednica u kojoj ima nesretnih i bolesnih pojedinaca ne može se smatrati sretnom i zdravom zajednicom, a okrutno je i štetno cjenkati se oko postotka siromašnih koji je podnošljiv i prihvatljiv. Siromaštvo je za siromašne uvijek nepodnošljivo, a svima bi trebalo biti neprihvatljivo.

Svaki pojedinac preuzima dio odgovornosti za svoju zajednicu jer svakom akcijom, prešućivanjem, okretanjem glave i pruženom rukom sudjeluje u građenju budućnosti društva. Sretniji pojedinci na sigurnijoj udaljenosti od granice siromaštva ne bi nas trebali odvratiti od ideje solidarnosti koja je temelj svake dobre i snažne zajednice.

Statistički podaci odmiču nas od ljudske dimenzije siromaštva, ali služe svrsi u prepoznavanju siromaštva kao sustavnog problema koji kao takav zahtijeva i sustavna rješenja. Nije dovoljno izjasniti se, potpisati neku rezoluciju ili deklaraciju prije ručka već je potrebno promišljati i djelovati te nalaziti rješenja koja su održiva, dugoročna i koja će pomoći što većem broju ljudi.

Siromaštvo je često posljedica, ali i uzrok lošeg upravljanja, društvenih nejednakosti i napetosti. Društvo koje ignorira i nečinjenjem produbljuje siromaštvo zanemaruje zajedničku dobrobit i na taj način može samo nazadovati. Često se ističe da siromaštvo ima više dimenzija pa su stoga za rješavanje tog problema potrebni različiti pristupi, suradnja više institucija i aktivna politika. Temeljni dokument socijalne politike trebala bi biti *Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj (2014. – 2020.)*, ali dojam i spoznaja ususret završnoj godini te strategije je da je ostala mrtvo slovo na papiru.

Kao jedan od prioriteta Strategije navedeno je *osiguranje uvjeta sprječavanja nastanka novih kategorija siromašnih i smanjenje broja siromašnih*, a mi smo se nažalost kao aktivisti u svojim zajednicama i članovi HSU-a u posljednjoj akciji za povećanje cenzusa i protiv poskupljenja dopunskoga osiguranja uvjerali da to nije otišlo puno dalje od ideje.

Siromašni građani ne trebaju još jedan službeni dokument u kojem im netko opisuje na koji su način siromašni, već rješenja koja im pokazuju na koje načine više neće biti.

U najvećem su riziku od siromaštva nezaposleni, osobe s invaliditetom, djeca i mladi te starije osobe i umirovljenici kojima smo mi kao Hrvatska stranka umirovljenika posvećeni i usmjereni. Siromaštvo i s njim povezana isključenost kod svakog se pojedinca i skupine pokazuje na drugačiji način, ali važno je istaknuti da je siromaštvo koje zatekne čovjeka u starosti posebno teško jer nema puno nade da će biti bolje – nema prekvalifikacije, nema bolje plaćenoga posla, na podršku obitelji mnogi ne mogu računati, a zdravlje je krhko i s godinama prirodno sve lošije.

Kao članovi ove stranke odgovorni smo i pozvani učiniti sve što je u našoj moći da poboljšamo kvalitetu života naših umirovljenika koji u tako visokim postotcima sudjeluju u preteškoj statistici siromaštva i života na marginama društva. Umirovljenici su nam u nazivu, neka budu i u mislima i djelima.

Umjesto opisivanja problema, Hrvatska stranka umirovljenika želi našim građanima ponuditi rješenja.

2. OCJENA STANJA

2.1. SIROMAŠTVO U REPUBLICI HRVATSKOJ

Prema dostupnim i službenim podacima¹ gotovo petina stanovništva u Republici Hrvatskoj živi u riziku od siromaštva² i nije u mogućnosti ostvariti životni standard koji odgovara ostatku društva. Stopa rizika od siromaštva najviša je kod osoba starijih od 65 godina i iznosi 28,1%. Očekivano, najnižu stopu rizika od siromaštva nalazimo kod osoba u dobi od 25 do 54 godine kod kojih iznosi 14,3%. Za potpuniju sliku siromaštva stopu relativnog siromaštva potrebno je nadopuniti pokazateljima materijalne deprivacije koji ukazuju na kvalitetu života stanovništva i nemogućnost članova kućanstva da si priušte materijalna dobra koja većina stanovnika u zajednici smatra poželjnim ili nužnim za život.³ Stopa materijalne deprivacije koja prikazuje postotak osoba u kućanstvima koja si ne mogu priuštiti najmanje tri od devet standardnih stavki materijalne deprivacije u godini 2018. iznosila je 23,3%. Više od polovice kućanstava ne može si priuštiti tjedan dana odmora (51,3%) niti mogu podmiriti neočekivan financijski izdatak (52,9%).

Hladne mjesece godine 7,7% stanovnika provodi u negrijanim domovima, a 10,1% osoba ne može si svaki drugi dan priuštiti obrok s mesom ili ribom. Ukupni troškovi stanovanja znatno su opterećenje za gotovo polovicu anketiranih⁴ (49,6%), a 17,5% njih priznaje da kasni s plaćanjem režijskih troškova. Koncept relativnog siromaštva koji se koristi u europskim i hrvatskim statističkim izvješćima prikazuje prosjek i udaljenost dohotka neke skupine u odnosu na prosječan dohodak, ali ne govori o tome kako siromašni žive. U tome nam pomažu pokazatelji materijalne deprivacije. Kako siromaštvo za različite skupine u društvu predstavlja prijetnju u različitim mjerama i na drugačije načine, potrebno je utvrditi i stopu za pojedine skupine. Primjerice, iako je stopa teške materijalne deprivacije u razdoblju od 2015. do 2018. smanjena ukupno sa 13,7 na 8,6, a za starije od 65 godina sa 14,5 na 11,6 ona je i dalje u toj dobnoj skupini veća nego u ostalima. Za usporedbu smo izdvojili četiri pokazatelja materijalne deprivacije i usporedili kućanstva s djecom i kućanstva koja čine osobe starije od 65 godina.

---

¹ DZS. (2019.) Anketa o dohotku stanovništva u 2018. *Statistička izvješća* (online), ISSN 1654/2019. Dostupno na: <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/subjects.htm> (16. 2. 2020.)

² Stopa rizika od siromaštva jest postotak osoba koje imaju raspoloživi dohodak ispod praga rizika od siromaštva. U godini 2018. taj je postotak 19,3% dok je u istom razdoblju u Europskoj uniji taj postotak iznosio 16,7%.

³ Stavke materijalne deprivacije su: nemogućnost kućanstva da si priušti grijanje u hladnim mjesecima; nemogućnost da članovi kućanstva odu na odmor izvan kuće tjedan dana; nemogućnost kućanstva da si priušti meso ili vegetarijansku zamjenu svaki drugi dan; nemogućnost podmirenja neočekivanog financijskog troška; kašnjenje s plaćanjem režija/stanarine/kredita; neposjedovanje telefona; neposjedovanje televizora; neposjedovanje perilice za rublje; neposjedovanje automobila.

⁴ Okvir za izbor uzorka za *Anketu* temeljio se na podacima *Popisa stanovništva* iz 2011. Obuhvaćena su 8383 kućanstva s 12 553 osobe, a stopa odgovora na razini kućanstva za 2018. godinu iznosila je 72%.

Tablica 1 (Podaci iz Ankete o dohotku stanovništva u 2018., DZS)

POKAZATELJ MATERIJALNE DEPRIVACIJE	UKUPNO	JEDNOČLANO KUĆANSTVO (65+)	DVIJE OSOBE (JEDNA 65+)	KUĆANSTVO S DJECOM
NEMOGUĆNOST GRIJANJA	7,7%	19%	10%	5,5%
NEMOGUĆNOST DA SVAKI DRUGI DAN PRIUŠTE MESO	10,1%	25%	13,9%	7,4%
KAŠNJENJE S PLAĆANJEM REŽIJA	17,5%	10,6%	8,9%	19,8%
NEMOGUĆNOST PODMIRENJA NEOČEKIVANOG TROŠKA	52,9%	75,5%	58,5%	48,5%

Iz Tablice 1 vidljivo je da neke razlike u navikama i prioritetima utječu na stopu materijalne deprivacije odnosno na kvalitetu života: kućanstvima s djecom prioritet su potrebe djece pa će veću važnost dati kvalitetnim obrocima i toplini prostorija u kojima djeca borave, a ostale će režijske troškove čim prime mirovinu. S obzirom na to da visinu režija teško izdržavaju i zaposleni u Hrvatskoj, jasno je da će s tom taktikom i malim mirovinama stariji češće ostati uskraćeni za toplinu i dobar ručak. Važno je pri planiranju socijalnih politika uzeti u obzir sve statističke podatke, ali i navike i mogućnosti skupine kojoj bi eventualna mjera ili pomoć bila namijenjena.

U najvećem su riziku od siromaštva djeca i mladi; nezaposleni; osobe s invaliditetom i starije osobe. S obzirom na programsku usmjerenost Hrvatske stranke umirovljenika, ova će Strategija ponuditi neka rješenja koja se tiču starijih osoba iako smo svjesni da je siromaštvo višedimenzionalan problem koji traži dugoročna sveobuhvatna i sustavna rješenja za sve ugrožene skupine.

2.2. DEMOGRAFSKA SLIKA HRVATSKE

Demografska situacija u Republici Hrvatskoj vrlo je nepovoljna i najavljuje dugoročni pritisak na rashodnu stranu državnog proračuna uključujući, naravno, i sve socijalne transfere. Trendovi su negativni i dramatični: smanjuje se ukupan broj stanovnika kao i udio mladih (0 – 14) i osoba u radno aktivnoj dobi (15 – 64), a raste udio stanovništva u dobi 65 godina i više. Prema procjeni Državnoga zavoda za statistiku⁵, Republika Hrvatska je polovicom 2018. godine imala 4 087 843 stanovnika, što je 1% manje nego u istom razdoblju prethodne godine. Najveći pad stanovništva bilježi se u Vukovarsko-srijemskoj županiji, dok su Grad Zagreb i Istarska županija iznimke od pravila smanjivanja stanovništva.

⁵ DZS (2019.) Procjene stanovništva Republike Hrvatske u 2018. *Publikacije*. (online), ISSN 1330-0350 Dostupno na: <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/subjects.htm> (10. 2. 2020.)

U razdoblju od 2008. do 2018. Hrvatska je zbog iseljavanja i negativnog prirodnog prirasta izgubila više od 230 000 ljudi što čini 5% populacije. Takav gubitak ne može proći bez posljedica za one koju su ostali. Državni zavod za statistiku svoje godišnje procjene broja stanovnika temelji na podacima Popisa stanovništva iz 2011., broju rođenih i umrlih te na službeno doseljenima i odseljenima. S obzirom na to da se određeni broj ljudi koji odlaze raditi u inozemstvo ne odjavljuje, demografi s pravom upozoravaju da bi brojke mogle biti i lošije i da je stanje alarmantno.

Osim nastavka trenda smanjivanja ukupnog broja stanovnika, nastavlja se i kontinuirano starenje stanovništva. Prosječna starost ukupnog stanovništva Republike Hrvatske u 2018. godini iznosi 43,4 godine što ga svrstava među najstarije nacije Europe koja i sama potvrđuje svoj naziv starog kontinenta jer je u prosjeku stanovnik Europe 13 godina stariji od stanovnika ostatka svijeta.⁶

Osnovni pokazatelj razine starenja je koeficijent starosti koji se definira kao postotni udio osoba starih 60 i više godina u ukupnom stanovništvu. Smatra se da je stanovništvo određenog područja zašlo u proces starenja kada taj koeficijent prijeđe 12%. Koeficijent za Hrvatsku na popisu stanovništva iz 2011. iznosio je 24,1⁷, a prema procjenama Državnog zavoda za statistiku za 2018. godinu, u Hrvatskoj žive 1 130 004 osobe starije od 60 godina što čini više od 27% ukupnog stanovništva.

I smanjivanje broja stanovnika i starenje nacije negativni su trendovi koji utječu na gospodarstvo i financijsku održivost Hrvatske. Demografi upozoravaju da je od poraznih brojki važnija loša dobna struktura stanovništva s više starih (65+) nego mladih (0 – 14) jer takav nesrazmjer ima izravne posljedice za zdravstveni i mirovinski sustav te dovodi do gospodarskih i društvenih problema.

Starenje stanovništva već se desetljećima pojavljuje kao tema rasprava u znanstvenim i političkim krugovima. Bivši glavni tajnik Ujedinjenih naroda Kofi Anan izjavio je 1998. godine prilikom obilježavanja Međunarodnog dana starijih osoba da je *starenje tiha revolucija koja se ne tiče samo demografije nego ima i snažan utjecaj na ekonomski, socijalni, kulturni, psihološki i kulturni život*.⁸ Takva tiha revolucija traži evoluciju socijalnih politika i planiranje javnih troškova: zdravstvenih usluga, izdataka za mirovine, troškova dugotrajne skrbi i potrebnih socijalnih naknada.

---

⁶ UN Population Division (2017.) Dostupno na: https://ourworldindata.org/grapher/median-age?tab=chart&year=2020&time=1950..2100&country=OWID_WRL (15. 2. 2020.)

⁷ DZS (2011.) Kontingenti stanovništva po gradovima i općinama. *Popis stanovništva* (online) Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_03/H01_01_03.html (14. 2. 2020.)

⁸ UN, Secretary General. (1998.) Silent revolution of world ageing. *Statements and messages*. (online) Dostupno na: <https://www.un.org/press/en/1998/19980930.sgsm6727.html> 16. 2. 2020.

2.3. HRVATSKI UMIROVLJENIK

Prema mjesečnom izvješću Hrvatskoga zavoda za mirovinsko osiguranje za prosinac 2019⁹, u Hrvatskoj trenutno živi ili iz Hrvatske prima mirovinu ukupno 1 241 111 umirovljenik s prosječnom mirovinom (ostvarenom po općim i posebnim propisima) u iznosu od 2 724, 78 kn.

Maknemo li iz računice međunarodne ugovore koji zbog nepotpunosti podataka iskrivljuju sliku o socijalnom statusu hrvatskoga umirovljenika, hrvatsku mirovinu prima 1 064 689 umirovljenika i ona u prosjeku iznosi 3 034,11 kn. Statističke informacije važne su za razumijevanje i mjerenje utjecaja političkih odluka, ali prosjek nije potpun podatak i valja ga detaljnije objasniti kako bismo dobili uvid u život ne samo prosječnog umirovljenika nego većine umirovljenika.

Prema priopćenju Državnog zavoda za statistiku, prag siromaštva za 2018. godinu iznosi 2485 kuna. Prosječna mirovina je iznad te granice, ali za potpunu sliku valja pogledati koliko umirovljenika prima mirovinu ispod granice siromaštva, točnije koliko se osoba nalazi u negativnom dijelu tog prosjeka.

Tablica 2. Korisnici mirovina koji su pravo na mirovinu ostvarili prema Zakonu o mirovinskom osiguranju – bez međunarodnih ugovora

IZNOS	BROJ KORISNIKA
DO 500,00 kn	3658
500,01 – 1000,00 kn	30 682
1000,01 – 1500,00 kn	94 519
1500,01 – 2000,00 kn	150 072
2000,01 – 2500,00 kn	198 805
UKUPNO	477 736

Prema: HZMO, Korisnici mirovina za prosinac 2019.

Tablica 3. Korisnici mirovina koji su pravo na mirovinu ostvarili prema Zakonu o pravima iz mirovinskoga osiguranja djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba – bez međunarodnih ugovora

IZNOS	BROJ KORISNIKA
DO 500,00 kn	
500,01 – 1000,00 kn	12
1000,01 – 1500,00 kn	120
1500,01 – 2000,00 kn	420
2000,01 – 2500,00 kn	611
UKUPNO	1163

⁹ HZMO (2020.). Korisnici mirovina za prosinac 2019. (siječanj, 2020.). *Statistika* (online). Dostupno na: http://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/korisnici-mirovina-2020/km012020za12_2019.pdf (14. 2. 2020.)

Prema: HZMO, Korisnici mirovina za prosinac 2019.

Tablica 4. Korisnici mirovina koji su pravo na mirovinu ostvarili prema Zakonu o hrvatskim braniteljima iz Domovinskoga rata i članovima njihovih obitelji – bez međunarodnih ugovora

IZNOS	BROJ KORISNIKA
DO 500,00 kn	
500,01 – 1000,00 kn	13
1000,01 – 1500,00 kn	49
1500,01 – 2000,00 kn	213
2000,01 – 2500,00 kn	1830
UKUPNO	2105

Prema: HZMO, Korisnici mirovina za prosinac 2019.

Tablica 5. Korisnici mirovina koji su pravo na mirovinu ostvarili prema ugovoru između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine koji su bili pripadnici Hrvatskoga vijeća obrane i članova njihovih obitelji i glavi IX. ZOHBDR-a iz 2017. – bez međunarodnih ugovora

IZNOS	BROJ KORISNIKA
DO 500,00 kn	
500,01 – 1000,00 kn	212
1000,01 – 1500,00 kn	385
1500,01 – 2000,00 kn	893
2000,01 – 2500,00 kn	944
UKUPNO	2476

Prema: HZMO, Korisnici mirovina za prosinac 2019.

Iz tablica 2, 3, 4 i 5 vidljivo je da u Hrvatskoj **483 480 umirovljenika prima mirovinu koja je ispod iznosa službene granice siromaštva**. U tablicama su prikazani korisnici mirovina bez međunarodnih ugovora pa možemo s velikom sigurnošću pretpostaviti da im je ta mirovina jedini izvor prihoda. Službeni podaci nam, dakle, ukazuju na činjenicu da gotovo pola milijuna starih i nemoćnih građana podmiruje životne troškove svaki mjesec s manje od 2500 kuna na raspolaganju. Iako značajnijeg povećanja mirovine ne može biti bez ekonomskog rasta, dužnost je socijalno odgovorne države da ne smanjuje realnu vrijednost mirovine. Uzorne socijalne mjere uvijek možemo potražiti u drugim uspješnijim europskim državama. Njemačka je, primjerice, upravo ovaj mjesec najavila najveći socijalni projekt aktualne vlade koji bi se trebao realizirati sljedeće godine.

Temeljna mirovina (*Grundrente*)¹⁰ socijalna je mjera kojom se povećavaju niske mirovine umirovljenicima koji imaju minimalno 33 godine staža, ali zbog malih plaća i uplata tijekom radnoga vijeka nisu ostvarili mirovinu dovoljnu za dostojanstven i aktivan život. Ministar Hubertus Heil ističe da je tako zamišljena temeljna mirovina važan korak u socijalnoj politici i nužna mjera u borbi protiv siromaštva u starosti. S takvim dodatkom omogućuju ljudima da se oslone na jamstvo socijalne države: u starosti će biti bolje onima koji su desetljećima uplaćivali u mirovinsko osiguranje. Za njih je temeljna mirovina koju će koristiti 1,3 milijuna ljudi pitanje pravednosti jer *rad mora biti isplativ – i u mirovini*.¹¹

To je socijalna mjera s dugoročnim i mjerljivim učincima kao i dobar primjer vrednovanja rada i osiguravanja dostojanstvenog života građana.

2.4. STARIJE OSOBE U SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI

Da je stopa rizika od siromaštva najviša za starije od 65 godina nije promaknulo ni aktualnoj Vladi koja je uz *Strategiju borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti*¹² izradila i posebnu *Strategiju socijalne skrbi za starije osobe u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2017. do 2020.*¹³ Naslov i izrada ukazuju na to da je problem velik i prepoznat, ali nažalost ostalo je samo na namjeri i na papiru. Za većinu mjera i aktivnosti ispunjenje je predviđeno do kraja tekuće 2020. godine, a jedino što se iz Strategije najavilo je tzv. nacionalna mirovina koja bi se trebala realizirati izvan roka Strategije u mandatu sljedeće vlade.¹⁴ Međutim, iz teksta nacrtu zakona o toj mirovini za zaključiti je da će to davanje alternativno zamjenjivati dosadašnju trajnu naknadu iz socijalne skrbi te da ima praktično sve elemente davanja iz socijalne skrbi, a ne elemente mirovine, što znači da neće pridonijeti poboljšanju standarda korisnika mirovine u borbi protiv siromaštva. Pučka pravobraniteljica se u svom Izvešću za 2018. posvetila i umirovljenicima i starijim osobama. Kao problematična područja i teme izdvojila je socijalnu (ne)sigurnost s preniskim prihodovnim cenzusima za razne naknade, usluge smještaja za starije s nedovoljno nadzora, ugovore o dosmrtnom uzdržavanju i diskriminaciju temeljem dobi. Ured pravobraniteljice osvrnuo se i na sustav mirovinskoga osiguranja s posebnim naglaskom na potrebu usklađivanja mirovina po općim i posebnim propisima.

---

¹⁰ Bundesministerium für Arbeit und Soziales (2020.) Die Grundrente kommt. *Pressemitteilungen* (online). Dostupno na: <https://www.bmas.de/DE/Presse/Pressemitteilungen/2020/kabinett-beschliesst-grundrente.html;jsessionid=14B987F0EB3EF0DBE67C33E4D076F6C3> (20. 2. 2020.)

¹¹ *Arbeit muss sich lohnen - auch in der Rente.*

¹² Dostupno na:

<https://vlada.gov.hr/UserDocImages/ZPPI/Strategije/Strategija%20borbe%20protiv%20siroma%C5%A1tva.pdf> (13. 2. 2020.)

¹³ Dostupno na:

<https://mdomsp.gov.hr/UserDocImages/Vijesti2017//Strategija%20socijalne%20skrbi%20za%20starije%20osobe%20u%20RH%20za%20razdoblje%20od%202017.-2020.%20g.pdf> (13.2.2020.)

¹⁴ Osim nedovoljne socio-ekonomske zaštite starijih za što je rješenje tzv. nacionalna mirovina, kao problemi su prepoznati i: neujednačeni modeli financiranja domova za starije osobe, nedovoljan nadzor rada pružatelja usluga za starije osobe, nemogućnost ostvarivanja prava na status njegovatelja za skrb o starijim osobama.

Osobe starije životne dobi od naknada iz sustava socijalne skrbi najčešće koriste: jednokratne naknade, zajamčenu minimalnu naknadu, naknadu za troškove stanovanja i ogrjeva, doplatak za pomoć i njegu i osobnu invalidninu. Od socijalnih prava za starije osobe su značajne usluge smještaja i pomoći u kući.

Jednokratna naknada priznaje se kao pravo na novčanu naknadu ili kao pravo na naknadu u naravi, ukoliko Centar za socijalnu skrb utvrdi da postoji osnovana pretpostavka da korisnik naknadu neće koristiti namjenski.

Jednokratna naknada priznaje se između ostalih samcu ili kućanstvu koje zbog materijalnih teškoća nije u mogućnosti podmiriti osnovne životne potrebe nastale zbog rođenja ili školovanja djeteta, bolesti ili smrti člana obitelji, elementarne nepogode i sl., a iznimno se može priznati i korisnicima usluge smještaja, odnosno organiziranog stanovanja u slučaju ako ta potreba nije zadovoljena u okviru usluge smještaja, organiziranog stanovanja ili naknade ostvarene po drugoj osnovi. Ukupni iznos priznatih jednokratnih naknada u jednoj kalendarskoj godini ne može iznositi više od 2 500 kuna za samca, odnosno 3 500 kuna za kućanstvo.

Tijekom 2018. godine jednokratnu je pomoć primilo 39 778 osoba¹⁵. u Godišnjem izvješću ne postoji podatak o primateljima jednokratne pomoći prema dobnim skupinama.

Zajamčena minimalna naknada je pravo na novčani iznos kojim se osigurava zadovoljavanje osnovnih životnih potreba samca ili kućanstva koji nemaju dovoljno sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba. Iznos zajamčene minimalne naknade za radno sposobnog samca utvrđuje se u iznosu od 800 kuna, a za radno nesposobnog samca u iznosu od 920 kuna. Iznosi se izračunavaju od osnovice koju odlukom određuje Vlada. U 2018. godini pravo na zajamčenu naknadu ostvarilo je 72 759 osoba, od čega 8093 osobe starije od 65 godina.

Naknada za troškove stanovanja kao pravo priznaje se korisniku zajamčene minimalne naknade. Troškovi stanovanja odnose se na najamninu, komunalne naknade, električnu energiju, plin, grijanje, vodu, odvodnju i druge troškove stanovanja u skladu s posebnim propisima. Pravo na naknadu za troškove stanovanja priznaje jedinica lokalne samouprave, do iznosa polovice iznosa zajamčene minimalne naknade priznate samcu, odnosno kućanstvu sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi. Naknadu za troškove stanovanja u godini 2018. zatražilo je i dobilo 22 768 korisnika zajamčene minimalne naknade. Nema podataka o primateljima prema dobnim skupinama. Za zajamčenu minimalnu naknadu vezano je i pravo na naknadu za troškove ogrjeva. Samcu ili kućanstvu korisniku zajamčene minimalne naknade koji se grije na drva priznaje se pravo na troškove ogrjeva na način da mu se jednom godišnje osigura 3 m³ drva ili odobri novčani iznos za podmirenje tog troška u visini koju odlukom odredi nadležna jedinica područne (regionalne) samouprave. Takvu je pomoć u 2018. godini dobilo 47 136 korisnika. Nema podataka o dobnim skupinama.

Pravo na **doplatak za pomoć i njegu** se priznaje osobi koja ne može sama udovoljiti osnovnim životnim potrebama uslijed čega joj je prijeko potrebna pomoć i njega druge osobe u organiziranju prehrane, pripremi i uzimanju obroka, nabavi namirnica, čišćenju i

---

¹⁵ Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Godišnje statističko izvješće u Republici Hrvatskoj u 2018. godini. Dostupno na: <https://mdomsp.gov.hr/pristup-informacijama/statisticka-izvjesca-1765/statisticka-izvjesca-za-2018-godinu/10185> (25. 2. 2020.)

pospremanju stana, oblačenju i svlačenju, održavanju osobne higijene, kao i obavljanju drugih osnovnih životnih potreba.

Može se priznati u punom iznosu (600 kn) ili smanjenom iznosu (420 kn), a ovisi o imovinskom, ali i prihodovnom cenzusu koji je za samca postavljen na 1250 kn, a za člana kućanstva na 1000 kuna. **Doplatak za pomoć i njegu dobile su 70 092 osobe od čega 31 780 osoba starijih od 65 godina.**

Pravo na **osobnu invalidninu** priznaje se osobi s teškim invaliditetom ili drugim teškim trajnim promjenama u zdravstvenom stanju, u svrhu zadovoljavanja njezinih životnih potreba za uključivanje u svakodnevni život zajednice. Za osobu koja nema vlastiti prihod osobna invalidnina od 1. travnja 2018. godine iznosi 1 500 kuna mjesečno, a to su pravo u istoj godini ostvarile **30 503 osobe, od kojih 5660 starijih od 65 godina.**

Usluga **pomoć u kući** priznaje se: osobi kojoj je zbog tjelesnog, mentalnog, intelektualnog ili osjetilnog oštećenja ili trajnih promjena u zdravstvenom stanju prijeko potrebna pomoć druge osobe, osobi kojoj je zbog privremenih promjena u zdravstvenom stanju prijeko potrebna pomoć druge osobe te starijoj osobi kojoj je prema procjeni centra za socijalnu skrb potrebna pomoć druge osobe. Uslugu pomoć u kući mogu pružati centri za pomoć u kući, domovi socijalne skrbi, centri za pružanje usluga u zajednici, udruge, vjerske zajednice, druge pravne osobe i obrtnici koji pružaju socijalne usluge te fizičke osobe koje usluge pomoći u kući obavljaju kao profesionalnu djelatnost. **Uslugu pomoći u kući u godini 2018. dobilo je 4759 osoba, od toga čak 3940 osoba starijih od 65 godina.**

Smještaj je socijalna usluga koja može obuhvatiti uslugu stanovanja, prehrane, njege, brige o zdravlju, socijalnog rada, psihosocijalne rehabilitacije, fizikalne terapije, radne terapije, radnih aktivnosti, aktivnog provođenja vremena, odgoja i obrazovanja, ovisno o utvrđenim potrebama i izboru korisnika. Uslugu smještaja mogu pružati domovi socijalne skrbi, centri za pružanje usluga u zajednici, udruge, vjerske zajednice, druge pravne osobe i obrtnici koji pružaju socijalne usluge, te fizičke osobe koje usluge pomoći u kući obavljaju kao profesionalnu djelatnost. Dugotrajni smještaj se priznaje korisniku kojem je tijekom duljeg razdoblja potrebno osigurati intenzivnu skrb i zadovoljavanje drugih životnih potreba. Između ostalih, to su i funkcionalno ovisne starije osobe i teško bolesne osobe kojima je zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju prijeko potrebna stalna pomoć i njega druge osobe. Dugotrajni smještaj ne priznaje se osobi koja ima sklopljen ugovor o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju, kojoj pomoć i njegu mogu pružiti članovi obitelji ili se pomoć i njega može osigurati na drugi način. **U 2018. godini registrirana su ukupno 1454 udomitelja kod kojih je smješteno 2146 starijih i nemoćnih osoba.**

U državne domove socijalne skrbi za starije i teško bolesne osobe smješteno je 168 osoba, u nedržavne decentralizirane domove njih 10 917, a u druge domove 5701 osoba.

Rješenja za probleme sustava socijalne skrbi koji se tiču starijih osoba vidimo u prilagođavanju cenzusa na način da obuhvaćaju što više starijih osoba, većoj kontroli ustanova koje brinu o starim i nemoćnim ljudima te financijskom, ali i društvenom poticanju izvaninstitucionalne skrbi.

Neki su nam slučajevi ove godine na najgori mogući način pokazali da je pogubno na odgovorna mjesta u institucijama i ustanovama koje skrbe o nemoćnim ljudima postaviti osobe kojima to nije struka, a interes, ako ga ima, isključivo je financijske prirode.

Zalažemo se da pravi ljudi budu na pravim mjestima, da pravi iznosi dolaze u potrebite ruke te da naši stariji sugrađani budu sigurni i uključeni u dobro i zdravo društvo.

3. PRIJEDLOZI IZMJENA I DOPUNA ZAKONA

3.1. OBITELJSKE MIROVINE – prijedlozi zakona

STANJE

Obiteljska mirovina nakon smrti bračnog/izvanbračnog druga određuje se u visini 70% osobne mirovine bračnog/izvanbračnog druga, pod uvjetom da je udovica/udovac/životni partner jedini član obitelji koji koristi obiteljsku mirovinu. Ako više članova obitelji koristi obiteljsku mirovinu određuje se najviše u visini do 100%.

Članovi obitelji umrlog osiguranika imaju pravo na obiteljsku mirovinu **ako je osiguranik** nakon kojeg ostvaruju pravo na mirovinu navršio najmanje 5 godina staža osiguranja ili najmanje 10 godina mirovinskog staža, ispunjavao uvjete dužine mirovinskog staža za stjecanje prava na invalidsku mirovinu ili bio korisnik starosne, prijevremene starosne ili invalidske mirovine ili prava na profesionalnu rehabilitaciju.

Ako je smrt osiguranika ili osigurane osobe nastala zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti, članovi obitelji imaju pravo na obiteljsku mirovinu bez obzira na dužinu mirovinskog staža osiguranika. **Udovica/udovac/ izvanbračni drug / životni partner / neformalni životni partner** imaju pravo na obiteljsku mirovinu ako su do smrti bračnog druga nakon kojeg im pravo pripada navršili 50 godina života ili ako su mlađi od 50 godina života i ako je do smrti bračnog druga nastupio potpuni gubitak radne sposobnosti ili je potpuni gubitak radne sposobnosti nastao u roku od jedne godine nakon smrti bračnog druga ili ako je nakon smrti bračnog druga ostalo jedno ili više djece koja imaju pravo na obiteljsku mirovinu, a udovica ili udovac/izvanbračni drug obavljaju roditeljsku dužnost prema toj djeci. Ako tijekom trajanja prava po toj osnovi nastupi potpuni gubitak radne sposobnosti, zadržavaju pravo na obiteljsku mirovinu dok postoji takva nesposobnost.¹⁶

Takva *ili-ili* odredba u kojoj preživjeli bira između svoje mirovine i postotka mirovine preminuloga partnera isključiva je i dovodi preživjeloga korisnika obiteljske mirovine u nepovoljan položaj posebno uzmemo li u obzir da prosječna obiteljska mirovina iznosi 2.051,89 kuna što je za oko 500 kuna manje od prosječne mirovine u Hrvatskoj, odnosno oko 700 kuna manje od prosječne starosne mirovine u Hrvatskoj. Ako izabere korištenje osobne mirovine, udovica, odnosno udovac nema pravo niti na dio obiteljske mirovine pokojnog bračnog /izvanbračnog druga iako su doprinos za mirovinsko osiguranje oboje uplaćivali desetljećima i na temelju toga ostvarili staž osiguranja koji često može iznositi i 70 ili 80 godina. Radi se o dugogodišnjem zajedničkom ulaganju u stvaranje razine mirovinskoga prava.

---

¹⁶ Iz Zakona o mirovinskom osiguranju

Takvo zakonsko rješenje duboko je nepravedno prema preživjelom bračnom/izvanbračnom drugu odnosno smrću jednoga partnera to se ulaganje obezvređuje.

Mogućnost da se uz osobnu mirovinu dobije i dodatak od mirovine preminulog osiguranika ne bi bila hrvatski presedan već implementacija instituta koji već odavno postoji u većini europskih država. Time bi se slijedila pravedna praksa koja poštuje minuli rad, uplatu doprinosa i štiti svoje starije građane od siromaštva.

PRIJEDLOG

HSU problem rješava kroz dva prijedloga zakona. U Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju povećavamo postotak prava na korištenje mirovine preminuloga partnera sa 70% na 80% u slučaju kada preživjeli supružnik uopće nije radio i ne ostvaruje mirovinu ili je u usporedbi dviju mirovina postotak povoljnije pravo.

U Prijedlogu zakona o obiteljskom dodatku na mirovinu uređujemo novo mirovinsko pravo da se uz svoju osobnu mirovinu koristi i 50% mirovine preminulog supružnika. Tražimo da se udovici odnosno udovcu, koji nakon smrti osiguranika ili korisnika mirovine kao jedini korisnik ima pravo na obiteljsku mirovinu, uz osobnu mirovinu prizna pravo na obiteljski dodatak uz osobnu mirovinu u visini 50% od svote osobne mirovine umrlog bračnog/izvanbračnog druga.

Takav dodatak u cijelosti prati karakteristike mirovine u smislu redovnog usklađivanja i nije isključen od oporezivanja ako prelazi neoporezivi iznos.

ROK

Hrvatska stranka umirovljenika uputila je Prijedloge zakona u proceduru u ožujku 2020. godine. S obzirom na dostupne i provjerene informacije o mogućnostima nadležnih institucija, kao realan rok za donošenje i provedbu Zakona određujemo kraj 2021. godine.

3.2. POVEĆANJE CENZUSA ZA DOPUNSKO OSIGURANJE – prijedlog zakona br. 643

STANJE

U okvirima dobrovoljnoga zdravstvenog osiguranja u Hrvatskoj godine 2002. osnovano je pri HZZO-u dopunsko zdravstveno osiguranje. Namjena je dopunskoga zdravstvenog osiguranja pokrivanje troškova participacije građana za skupe zdravstvene preglede, boravak u bolnici, ortopedska pomagala i administrativne troškove uputnica i recepata.¹⁷ U početku su postojale tri grupe osiguranika s tri različite cijene police osiguranja.¹⁸ Godine 2013. tadašnji ravnatelj HZZO-a Siniša Varga na preporuku koalicijskog partnera Silvana Hrelje posavjetovao se i s čelnicima umirovljeničkih udruga te donio odluku o jedinstvenoj cijeni od 70 kuna s ciljem opstanka neprofitnog javnog osiguravatelja na načelu solidarnosti među generacijama. Za cijenu premije od 70 kuna mjesečno polica dopunskog zdravstveno osiguranja HZZO-a pokriva participaciju pri korištenju svih zdravstvenih usluga iz obveznog zdravstvenog osiguranja.

Poštujući načelo solidarnosti, dopunsko zdravstveno osiguranje HZZO-a osigurava jednaku cijenu za sve osiguranike, neovisno o životnoj dobi, zdravstvenom ili imovinskom stanju.

Pravo na plaćanje premije iz državnog proračuna ostvaruje pet kategorija osiguranika, uključujući i *osigurane osobe čiji ukupan prihod u prethodnoj kalendarskoj godini, iskazan po članu obitelji, mjesečno nije veći od 45,59% proračunske osnovice, a što u ovom momentu iznosi 1.516,32 kn (prihodovni cenzus), a za osiguranike – samce, ako im prihodovni cenzus u prethodnoj kalendarskoj godini nije veći od 58,31% proračunske osnovice tj. 1.939.39 kn.*¹⁹

Tako postavljeni cenzusi nisu se mijenjali punih 15 godina iako je u tom razdoblju prosječna bruto plaća u Republici Hrvatskoj porasla za 41,15%, pa je Hrvatska stranka umirovljenika odlučila reagirati.

PRIJEDLOG

HSU-ov zastupnik Silvano Hrelja podnio je Hrvatskom saboru 9. svibnja Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o dobrovoljnom zdravstvenom osiguranju s Konačnim prijedlogom zakona.²⁰

Predlaže se da se prihodovni cenzus temeljem kojeg osigurane osobe ostvaruju pravo na plaćanje premije iz sredstava državnog proračuna poveća na 1.830,00 kuna mjesečno (za 20,6% u odnosu na dosadašnji cenzus, odnosno za polovicu povećanja prosječne bruto plaće u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2004. -2018.), dok se za osiguranika samca predlaže povećanje prihodovnog cenzusa na 2.340,00 kuna mjesečno (također za 20,6% u odnosu na dosadašnji cenzus, odnosno za polovicu povećanja prosječne bruto plaće u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2004. -2018.).

---

¹⁷ *Dopunsko zdravstveno osiguranje jest osiguranje kojim se osigurava pokrivanje dijela troškova do pune cijene zdravstvene zaštite iz obveznoga zdravstvenog osiguranja (doplata) iz članka 15. i 16. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju.* (Zakon o dobrovoljnom zdravstvenom osiguranju, čl. 5.)

¹⁸ Umirovljenici su plaćali 50 kn, njihove supruge koje nisu bile zaposlene 80, a svi zaposleni 130 kn.

¹⁹ Dostupno na: <https://dzo.hzzo.hr/dopunsko-zdravstveno-osiguranje-na-teret-proracuna-rh/> (20. 2. 2020.)

²⁰ Dostupno na: <https://www.sabor.hr/hr/prijedlog-zakona-o-izmjeni-i-dopuni-zakona-o-dobrovoljnom-zdravstvenom-osiguranju-s-konacnim> (24. 2. 2019.)

Također se predlaže i obavezno usklađivanje cenzusa 1. siječnja svake godine za polovicu postotka povećanja prosječne bruto mjesečne plaće ostvarene u Republici Hrvatskoj za prvih osam mjeseci prethodne kalendarske godine.

Na taj bi se način pravednije i primjerenije sadašnjoj visini bruto plaća, odnosno mirovina u Republici Hrvatskoj, definirao krug osoba za koje se premija dopunskog zdravstvenog osiguranja plaća iz sredstava državnog proračuna, a uz to ne bi više ubuduće došlo do sadašnje situacije u kojoj su davno utvrđeni cenzusi u potpunoj disproporciji sa sadašnjom razinom plaća i mirovina ili da obuhvaćeni osiguranici gube pravo zbog minimalnog povećanja mirovina koje premašuje fiksirane cenzuse.

Vlada je 10. listopada 2019. dala negativno mišljenje²¹ o Prijedlogu zakona uz obrazloženje da *načelno podržava sve inicijative usmjerene na poboljšanje dostupnosti zdravstvene zaštite svih građana Republike Hrvatske, međutim ovim Prijedlogom zakona predviđena je potreba za dodatnim financijskim sredstvima u iznosu od 50 000 000, 00 kn u 2019. godini, odnosno 100 000 000,00 kn u 2020. godini, a predlagatelj ne navodi iz kojih bi se izvora ta sredstva osigurala, niti su ta sredstva osigurana u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2019. godinu i projekcijama za 2020. i 2021. godinu.*

Uvjereni u ispravnost argumenata u Prijedlogu zakona i potrebu za povećanjem cenzusa, članovi i volonteri Hrvatske stranke umirovljenika izašli su u svoje zajednice i u razdoblju od 15. studenoga do 15. prosinca 2019. godine po vrlo nepovoljnim vremenskim uvjetima skupili više od 50 000 potpisa podrške Prijedlogu.

ROK

HSU određuje rok za donošenje ovog zakona do srpnja 2021. godine.

---

²¹ Dostupno na:

<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/2019/Listopad/183%20sjednica%20VRH/183%20-%2017%20a.doc> (24.2.2020.)

3.3. RAD UZ MIROVINU – prijedlog zakona br. 816

STANJE

Prema članku 99. Zakona o mirovinskom osiguranju korisnici starosne mirovine mogu raditi do polovice punoga radnog vremena i za to vrijeme primati i mirovinu i plaću. Korisnicima starosne mirovine koji su ostvarili staž osiguranja od najmanje jednu godinu po osnovi drugog dohotka za koji su u cijelosti uplaćeni doprinosi može se odrediti i nova mirovina prema ukupno navršenom mirovinskom stažu. To je jedna od prednosti povratka na tržište rada umirovljenika kojima zdravstveno stanje to dopušta. Pitanja koja su se nametnula u javnosti i među zainteresiranim umirovljenicima bila su: zašto samo pola radnoga vremena i zašto korisnici obiteljske mirovine ne mogu koristiti tu mogućnost? Odgovor na to došao je u obliku prijedloga zakona koji je izradila Hrvatska stranka umirovljenika.

PRIJEDLOG

Klub zastupnika HSU-a, SNAGA-e, nezavisnih zastupnika i Nove politike uputio je 12. prosinca 2019. godine Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju²². Navedeni prijedlog omogućuje da korisnici starosne mirovine, starosne mirovine za dugogodišnjeg osiguranika, prijevremene starosne mirovine i obiteljske mirovine budu zaposleni u punom radnom vremenu i nastave koristiti mirovinu.²³

Kao prednosti rada za umirovljenike ističu se produktivnost, angažiranost, uključenost u društvo, ali s obzirom na već navedene brojke koje ukazuju na loše socijalno stanje hrvatskog umirovljenika, za pretpostaviti je da se većina njih vraća na tržište rada kako bi popravili kućni budžet. Čudila je, stoga, obustava isplate mirovine za korisnike najniže mirovine koji odluče raditi jer upravo oni imaju najveću potrebu za dodatnom zaradom. Prijedlogom zakona pokušava se ispraviti i ta nelogičnost pa se predlaže da korisnici najniže mirovine zadržavaju pripadajuću mirovinu za vrijeme zaposlenja.

ROK 1.

Prijedlog zakona upućen je u proceduru 12. prosinca 2019. godine. Vlada je Prijedlog odbila.

ROK 2.

HSU određuje rok za donošenje ovog zakona do srpnja 2021. godine.

---

²² Dostupno na: https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-12-12/175902/PZ_816.pdf (17. 2. 2020.)

²³ Iznimka su korisnici invalidske mirovine zbog opće nesposobnosti za rad, odnosno zbog potpunog gubitka radne sposobnosti, korisnici privremene invalidske mirovine iz članka 57. ovoga Zakona i korisnici invalidske mirovine zbog opće nesposobnosti za rad, odnosno zbog potpunog gubitka radne sposobnosti kojima je ta mirovina prevedena u starosnu mirovinu prema članku 58. stavku 1. i članku 175. stavcima 7. i 8. Zakona o mirovinskom osiguranju.

3.4. SMANJIVANJE I UKIDANJE HRT-ove PRISTOJBE – prijedlog zakona br. 837

STANJE

Radijska i televizijska pristojba glavni je izvor prihoda HRT-a kojom je u 2018. godini prikupljeno 1,38 milijardi kuna.

Nadzorni odbor Hrvatske radiotelevizije, na temelju prethodne suglasnosti Vijeća za elektroničke medije, 2015. godine donio je odluku²⁴ kojom određenoj kategoriji umirovljenika umanjuje iznos mjesečne pristojbe na 40 kuna. Pravo na to imaju umirovljenici koji su obveznici plaćanja mjesečne pristojbe, a primaju mirovinu iz državnog proračuna koja ne prelazi 1500,00 kuna mjesečno te koji su na dan donošenja odluke (12. listopada 2015.) bili u HRT-ovoj evidenciji obveznika plaćanja mjesečne pristojbe. Takva odluka Nadzornog odbora HRT-a diskriminira one umirovljenike koji su otišli u mirovinu nakon 12. listopada 2015. godine kao i na temelju dobi: između umirovljenika s niskim primanjima i ostalih građana s istim ili nižim primanjima.

Odluka HRT-a dosad je omogućila smanjenu pretplatu za tek 16 000 osoba. S obzirom na podatke iz redovitog izvješća Državnog zavoda za statistiku koji nam govore da u Republici Hrvatskoj 1 750 000 građana živi u obiteljima koje *teško ili vrlo teško spajaju kraj s krajem* smanjenje pristojbe za tek 16 000 osoba nikako se ne može smatrati niti efikasnom niti socijalno osjetljivom mjerom. Velik broj stanovnika Hrvatske živi u siromaštvu ili socijalnoj isključenosti pa bi trebalo uspostaviti što pravedniji i osjetljiviji pristup određivanju visine raznih pristojbi.

PRIJEDLOG

HSU-ovi zastupnici Silvano Hrelja i Tomislav Žagar 7. veljače 2020. godine podnijeli su Prijedlog zakona o dopuni Zakona o Hrvatskoj radioteleviziji.

Predlaže se da se vlasnici prijarnika samci čiji ukupan mjesečni prihod u prethodnoj kalendarskoj godini nije veći od 2340,00 te članovi kućanstva čiji mjesečni prihod nije veći od 1830,00 kuna oslobode od plaćanja mjesečne pristojbe u visini od 50%, da se svi građani s mjesečnim prihodima do 1500,00 kuna po članu kućanstva u cijelosti oslobode plaćanja mjesečne pristojbe HRT-u.

Predloženom dopunom Zakona uveo bi se pravedniji način utvrđivanja iznosa radijske i televizijske pristojbe koja bi se ubuduće za vlasnike prijarnika koji ostvaruju prihod niži od prihodovnog cenzusa obračunavala od iste osnove, ali u manjem postotku.

ROK

HSU određuje rok za donošenje ovog zakona do srpnja 2021. godine.

---

²⁴ Dostupno na: https://www.hrt.hr/fileadmin/video/Izvadak_iz_Zapisnika_3_redovne_sjednice_NO_HRT-a_od_12.pdf (24. 2. 2020.)

3.5. MAJČINSKI DODATAK – prijedlog zakona u izradi

STANJE

Rodna nejednakost u mirovinama posljedica je niza nepovoljnih uvjeta s kojima se žene suočavaju tijekom svog radnoga vijeka. Slabije plaćeni poslovi, izostajanje s tržišta rada zbog trudnoće i nedostupnosti usluga skrbi za djecu i starije kao i većina neplaćenih kućanskih poslova. Iako se situacija popravlja, jaz još uvijek postoji pa je tako u izvješću *Žene i muškarci u 2019*. Državnog zavoda za statistiku zabilježeno da je prosječna muška mirovina za 26% veća od mirovine koju dobivaju žene.²⁵

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju od 1. siječnja uvela se kategorija dodanog staža za izračun visine mirovine roditelju (majci ili posvojiteljici), na način da se ukupno navršenom mirovinskom stažu dodaje šest mjeseci za svako rođeno ili posvojeno dijete, odnosno iznimno roditelju (ocu ili posvojitelju) ako je koristio pretežni dio roditeljnog dopusta. Navedeni staž dodaje se nakon ispunjenja uvjeta mirovinskog staža za mirovinu.

U prvih 12 mjeseci nakon uvođenja kategorije dodanog staža, to je pravo iskoristilo 10 189 žena što je dovelo do toga da je po prvi put u povijesti prosječna ženska starosna mirovina bila veća od muške.

Svaka izmjena i dopuna zakona povlači neku vremensku razdjelnicu pa se tako i ovo pravo odnosi samo na žene umirovljene od 1. siječnja 2019. godine. Žene koje su se umirovile prije tog datuma smatraju se oštećenima i diskriminiranim a te se pitaju vrijedi li njihov odgoj manje samo zbog pogrešnog datuma umirovljenja.

Hrvatskom mirovinskom sustavu nalazi se mnogo mana, a jedna je i to što ima puno primjera i dokaza da je za iznos mirovine važniji datum odlaska u mirovinu nego staž ili uplate. To je pojednostavljen i karikiran pristup, ali temelji se na prečestim izmjenama, iznimkama i podjelama među umirovljenicima.

Ustav Republike Hrvatske zabranjuje povratno djelovanje odnosno retroaktivnu primjenu zakona i propisa, osim u slučajevima *posebno opravdanih razloga*.²⁶ Smanjivanje rodne nejednakosti u mirovinama i uvažavanje uloge odgajateljice u društvu koje klizi u demografsku katastrofu čine nam se dovoljno dobrim razlozima za tu iznimku koju pruža stavak 5. Ustava.

PRIJEDLOG

Prijedlog Hrvatske stranke umirovljenika je da se kategorija dodanog staža odnosi na sve majke koje su ispunile uvjet staža za mirovinu u Republici Hrvatskoj.

ROK

Hrvatska stranka umirovljenika određuje rok za donošenje ovoga zakona do 31. 12. 2021.

---

²⁵ Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/menandwomen/men_and_women_2019.pdf (20. 2. 2020.)

²⁶ Ustav Republike Hrvatske, čl. 90., st. 4. i 5.

3.6. ZABRANA UGOVORA O DOSMRTNOM UZDRŽAVANJU – prijedlog zakona u izradi

Starije osobe zbog svoje dobi, samačkog života, a i neupućenosti česte su žrtve i lake mete počinitelja raznih kaznenih djela. Ministarstvo unutarnjih poslova vodi statistiku²⁷ o počinjenim kaznenim djelima iz koje je vidljivo da su u 2018. godini 8233 osobe starije od 60 bile žrtve nekog zločina. U ukupnom broju oštećenih nalazi se čak 6316 starijih osoba koje su prijavile kazneno djelo protiv imovine, od čega 5571 krađu i 447 prijevara. Starije su osobe također česte žrtve računalnih prijevara (419) i nažalost fizičkih napada s teškim ozljedama (195). Treba uzeti u obzir da u službeni statistiku mogu ući samo prijavljena kaznena djela, pa ih sigurno ima i neprijavljenih što zbog srama što iz straha.

U kategoriji *lihvarski ugovori* samo su dva prijavljena kaznena djela, ali to je možda tako jer ne nazivamo stvari pravim imenom. Kazneni zakon lihvarski ugovor opisuje kao posljedicu iskorištavanja nužde, neiskustva, lakomisenosti, smanjene sposobnosti rasuđivanja ili znatne slabosti volje druge osobe. Smatra se da je takvo kazneno djelo počinjeno ako počinitelj primi od oštećene osobe ili s njom ugovori za sebe ili drugoga imovinsku korist koja je u očitom nerazmjeru s onim što je on dao, učinio ili se obvezao dati ili učiniti. Takav bi se opis vrlo lako mogao staviti i uz druga dva ugovora koja poznaju hrvatski zakoni – ugovor o doživotnom i ugovor o dosmrtnom uzdržavanju.

Ugovorom o doživotnom uzdržavanju obvezuje se davatelj uzdržavanja da će primatelja uzdržavanja uzdržavati do njegove smrti.

Primatelj uzdržavanja izjavljuje i obvezuje se da mu daje svu ili dio svoje imovine, s time da je stjecanje stvari i prava odgođeno do trenutka smrti primatelja uzdržavanja. Vlasništvo imovine, najčešće nekretnine, primatelja uzdržavanja može prijeći na uzdržavatelja tek nakon smrti uzdržavanoga.

Takav ugovor o doživotnom uzdržavanju mora biti sastavljen u pisanom obliku te ovjeren od sudca nadležnoga suda ili potvrđen kod javnoga bilježnika. Ako je predmet ugovora o doživotnom uzdržavanju nekretnina, davatelj uzdržavanja ovlašten je zatražiti zabilježbu toga ugovora u zemljišnu knjigu te je tako i on zaštićen u odnosu na primatelja uzdržavanja od eventualne naknadne prodaje ili drugoga načina otuđenja.

Ugovorom o dosmrtnom uzdržavanju davatelj uzdržavanja obvezuje se da će primatelja uzdržavanja uzdržavati do njegove smrti, a primatelj se obvezuje da će mu za života prenijeti svu ili dio svoje imovine. Naglasak i razlika u odnosu na ugovor o doživotnom uzdržavanju je u riječima *za života*. Primatelj uzdržavanja potpisom ugovora o dosmrtnom uzdržavanju prepisuje svoju imovinu na davatelja uzdržavanja koji može odmah raspolagati tom nekretninom kako god želi: može je prodati, opteretiti hipotekom, pa čak i iseliti uzdržavanu osobu koja je do potpisa tog ugovora bila vlasnik. Ugovor **o doživotnom uzdržavanju** omogućuje takvo raspolaganje tek kada uzdržavani umre.

---

²⁷ Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2018. godini. Dostupno na: <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2018/Statisticki%20pregled%20temeljnih%20sigurnosnih%20pokazatelja%20i%20rezultata%20rada%20u%202018.%20godini.pdf>

Nakon potpisivanja ugovora o dosmrtnom uzdržavanju uzdržavani nema nikakva prava glede imovine i preko noći može ostati i bez uzdržavanja i bez nekretnine.

Zvuči pomalo nevjerojatno da takav ugovor uopće postoji. Čini se kao da ljudi koji su zakonskim propisima to omogućili nikada nisu sreli drugog čovjeka i nemaju ni približnu ideju o ljudskoj prirodi. Tako zamišljen ugovor priziva kriminalce i predatore, a izravno u opasnost stavlja sve starije osobe koje trebaju brigu, pomoć, a često i samo društvo. Istovremeno se njeguje kriminalna strana ličnosti nekih osoba i iskorištavaju usamljenost, fizička i ekonomska nemoć starijih osoba.

Poželite li saznati više o ugovorima o dosmrtnom uzdržavanju, informacije ćete naći uglavnom u rubrikama crne kronike. Ne postoji evidencija sklopljenih ugovora ni pokrenutih postupaka za razvrgavanje tih ugovora. Ured pučke pravobraniteljice proveo je 2018. istraživanje o informiranosti starijih osoba o svojim pravima, odnosno mogućim rizicima sklapanja ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju. Na uzorku od 500 osoba starijih od 65 godina odgovori otkrivaju da je 71% ispitanika čulo za mogućnost sklapanja ugovora o dosmrtnom, a 76% o doživotnom uzdržavanju. Zabrinjavajuće je da čak 72% ne zna razliku između tih dvaju ugovora. Od ispitanika koji su za ugovore čuli, četvrtina se ne osjeća dovoljno informiranima o rizicima njihovog potpisivanja. Za zabranu sklapanja ugovora s pružateljima socijalnih usluga, koja je propisana upravo na preporuku Ureda pučke pravobraniteljice, nije znalo 85% ispitanika. Takvi visoki postoci upozorenje su i dokaz da stranke koje potpisuju te ugovore nisu u ravnopravnom položaju i da je to samo jedan od načina iskorištavanja slabije informiranosti starijih osoba.

Hrvatski zakoni kao jedan od oblika nasilja prepoznaju i ekonomsko nasilje koje se definira kao *zabrana ili onemogućavanje korištenja zajedničke ili osobne imovine, raspolaganja osobnim prihodima ili imovine stečene osobnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanje zapošljavanja, uskraćivanje sredstava za održavanje zajedničkog kućanstva i za skrb o djeci.*²⁸

Takav oblik nasilja starijim osobama prijeti i unutar obitelji i od strane nepoznatih počinitelja. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji štiti starije osobe kojima je šteta počinjena od strane člana obitelji, dok zaštitu od nasilja i prijevara od strane nepoznatih počinitelja mogu potražiti u okviru Kaznenog zakona.

Dok ih dva zakona štite, jedan ih napada – ugovor o dosmrtnom uzdržavanju uređen je Zakonom o obveznim odnosima.

PRIJEDLOG

S obzirom na to da Zakon o obveznim odnosima uređuje ugovor o dosmrtnom uzdržavanju u svega nekoliko članaka nakon odredbi kojima uređuje ugovor o doživotnom uzdržavanju, na način da određuje pojam ugovora i utjecaj smrti davatelja uzdržavanja na ugovor, a u svemu ostalome upućuje se na odgovarajuću primjenu odredaba Zakona o obveznim odnosima o ugovoru o doživotnom uzdržavanju predlažemo da se **zabrani institut Ugovora o dosmrtnom uzdržavanju.**

---

²⁸ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (čl. 10., st. 5.)

Zaštićeni odnos davatelja uzdržavanja i primatelja uzdržavanja u potpunosti je uređen institutom ugovora o doživotnom uzdržavanju i nema potrebe za dodatnim ugovorom koji kao novinu uvodi samo trenutak smrti primatelja uzdržavanja. Iako nema službenog registra davatelja uzdržavanja ni evidencije potpisanih ugovora, praksa je pokazala da se institut ugovora o dosmrtnom uzdržavanju zloupotrebljava na štetu primatelja uzdržavanja. Obveze davatelja uzdržavanja iste su u oba ugovora o uzdržavanju i nema nikakve potrebe da se jednim ugovorom omogućuje da uzdržavatelj uzme imovinu uzdržavanoga, a da obveza uzdržavanja nije ni započela.

ROK

Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima je u izradi i bit će u saborskoj proceduri do kraja 2020. godine.

4. DOSTUPNOST - LIFTOVI

Siromaštvo utječe na kvalitetu života i stanovanja pa se često uz tu pojavu veže i pojam socijalne isključenosti. Socijalna isključenost može se definirati kao pojava do koje dolazi zbog niza povezanih problema poput nezaposlenosti, malih prihoda, loše kvalitete stanovanja, kriminalne okoline ili lošega zdravstvenog stanja. Pojam isključenosti, kako ga nalazimo u dokumentima i istraživačkoj literaturi, uglavnom se poklapa sa značenjem siromaštva i diskriminacije, a u velikom broju slučajeva pojmovi se pišu i proučavaju zajedno jer su međusobno ovisni i isprepliću se.

Socijalno su isključene one osobe koje ne mogu sudjelovati u „normalnim“ aktivnostima svoga društva. Imaju namjeru i želju biti uključeni, ali im to onemogućuju čimbenici izvan njihove kontrole. Tako isključene osobe ne sudjeluju u raspodjeli kulturnih i ekonomskih dobara društva, a socijalna isključenost koju proživljavaju često nije posljedica njihovih osobnih nedostataka ili odluka, već vanjskih čimbenika poput loše uprave i socijalne politike ili nepovoljnog gospodarskoga stanja. Mogu se razlikovati tri vrste društvenih prikraćenosti: ekonomska (siromaštvo), kulturna (neobrazovanost, izoliranost, neinformiranost) i radna (nezaposlenost). Navedene prikraćenosti povezane su, međusobno se generiraju i u međudnosu čine socijalnu isključenost. Nezaposlenost, naravno, najviše utječe na rizik od siromaštva pa tako i socijalne isključenosti jer nezaposlena osoba gubi prihode, društveni status i poznanstva. Svi ti gubici produbljuju siromaštvo i isključenost, a i smanjuju mogućnost da se iz tog stanja izađe. Po kvaliteti života umirovljenici su bliski nezaposlenim osobama: i oni gube dio prihoda, mijenja im se dotadašnji društveni status, manje se druže i teže dolaze do potrebnih informacija. Dodatni negativan utjecaj na život umirovljenika ima i fizička nemoć koja sve više dolazi do izražaja s godinama.

Sve aktivnosti i prijedlozi Hrvatske stranke umirovljenika imaju za cilj poboljšati kvalitetu života svih građana, a posebno starijih i umirovljenika. Stoga je 2018. godine Hrvatska stranka umirovljenika sudjelovala u inicijativi za ugradnju dizala u višekatne zgrade uz sufinanciranje sredstvima iz fondova Europske unije. Inicijativu su, uz Hrvatsku stranku umirovljenika, osmislili i od 2016. godine promovirali zastupnica u Europskom parlamentu Biljana Borzan i predsjednik Udruge umirovljenika Hrvatske pošte i telekoma Želimir Manenica. U Republici Hrvatskoj prema procjenama živi više od 800 000 osoba starijih od 65 godina, više od 500 000 osoba s invaliditetom, a oko 700 000 osoba živi u stambenim zgradama od kojih više od 16 000 nema ugrađeno dizalo. S obzirom na iznesene podatke i mogućnost da u sklopu operativnog programa *Koherentnost i kohezija* EU sufinancira 85% troškova ugradnje, očekivalo se da nadležne institucije, prvenstveno Ministarstvo regionalnog razvoja i europskih fondova, prepoznaju interes i potrebu te reagiraju na vrijeme. Od 16 000 pretprijava koje je poslala Udruga umirovljenika HP-HT, više od pola je vraćeno i potpisano. Tome se dodaje još 4000 potpisa u online peticiji i gotovo 6000 potpisa u upitniku koji je slala Hrvatska stranka umirovljenika. Sve to, nažalost, nije bilo dovoljno da Ministarstvo na čelu s ministricom Gabrielom Žalac odradi svoj posao. Podaci prikupljeni u ovoj akciji poslužit će kao argument i pokazatelj potrebe za prijavu u financijskom razdoblju koje je pred nama – od 2021. do 2027. godine.

Ugradnja dizala bi znatno povećala mobilnost građana, posebice starije populacije i osoba s invaliditetom koji bez dizala, zbog svojih godina i zdravstvenog stanja, često postaju i zatočnici u svoja četiri zida.

Hrvatska stranka umirovljenika neće odustati od projekta ugradnje dizala te će na sve raspoložive načine pomoći zainteresiranim partnerima, udrugama i građanima u potrebi kako bismo svi zajedno potaknuli nadležno Ministarstvo da prepozna velik problem i prihvati vrlo jednostavno rješenje.

5. PROCJENA UČINKA

CILJ	AKTIVNOSTI	ROKOVI	ODGOVORNI ZA PROVOĐENJE
OBITELJSKE MIROVINE – Prijedlozi zakona (ožujak, 2020.)	- prijedlozi u proceduri - tribine, peticija	- tribine kontinuirano tijekom 2020. godine - prihvaćanje Prijedloga zakona do kraja 2021. godine	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava Ministarstvo financija
RAD UZ MIROVINU - puno radno vrijeme - rad uz obiteljsku mirovinu - rad uz zadržavanje najniže mirovine Prijedlog zakona (prosinac, 2019.)	- prijedlog u proceduri od 2019. - edukacija građana - promoviranje stavaka iz Prijedloga u medijima i Saboru	- edukacija i promoviranje kontinuirano tijekom 2019. i 2020. godine - prihvaćanje Prijedloga zakona do srpnja 2021.	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava
Majčinski dodatak – prijedlog zakona u izradi	- slanje prijedloga u saborsku proceduru - promoviranje stavaka iz Prijedloga u medijima i Saboru - suradnja s udrugama za ženska i roditeljska prava	- promoviranje kontinuirano tijekom 2020. godine - prihvaćanje Prijedloga zakona do 31.12.2021.	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava
Zabrana ugovora o dosmrtnom uzdržavanju – prijedlog zakona u izradi	- slanje prijedloga u saborsku proceduru - tribine i edukacija građana - promoviranje stavaka iz prijedloga u medijima i Saboru	- promoviranje kontinuirano tijekom 2020. godine - prijedlog zakona do kraja 2020. godine	Ministarstvo pravosuđa
Povećanje cenzusa za dopunsko zdravstveno osiguranje - Prijedlog zakona (svibanj, 2019.)	- Prijedlog u proceduri od 2019. - tribine i edukacija građana - velika peticija na području cijele Hrvatske 2019.(više od 50 000 potpisa)	- promoviranje kontinuirano tijekom 2019. i 2020. godine - prihvaćanje Prijedloga zakona do srpnja 2021. godine	Ministarstvo zdravstva
Smanjivanje i ukidanje RTV pristojbe – Prijedlog zakona (veljača, 2020.)	- Prijedlog u proceduri od 2020. - javno savjetovanje	- prihvaćanje Prijedloga zakona do srpnja 2021.	Ministarstvo kulture

ZAKLJUČNO

Kada pišete strategiju iz pozicije neke institucije, ministarstva ili Vlade, vi zapravo dajete upute za djelovanje i plan aktivnosti svojim djelatnicima i dužnosnicima. U tom slučaju možete vrlo jasno odrediti i troškove provođenja, sudionike projekta i rok realizacije. Strategija jedne parlamentarne političke stranke u sebi može sadržavati ciljeve koji proizlaze iz programa i prijedloge izmjena i dopuna zakona. Obvezuje kao i strategija vladajućih, ali nije moguće jamčiti prihvaćanje i provedbu jer ovisite o tuđim prioritetima i odlukama.

U ovoj smo Strategiji istaknuli prijedloge izmjena i dopuna zakona koji su **u proceduri ili će biti do kraja 2020. godine**. Rokovi će biti ispunjeni ako na sljedećim izborima Hrvatska stranka umirovljenika nakon 17 parlamentarnih godina dobije priliku iskazati se u izvršnoj vlasti u resoru koji se na umirovljenike i odnosi – Ministarstvu rada i mirovinskoga sustava.